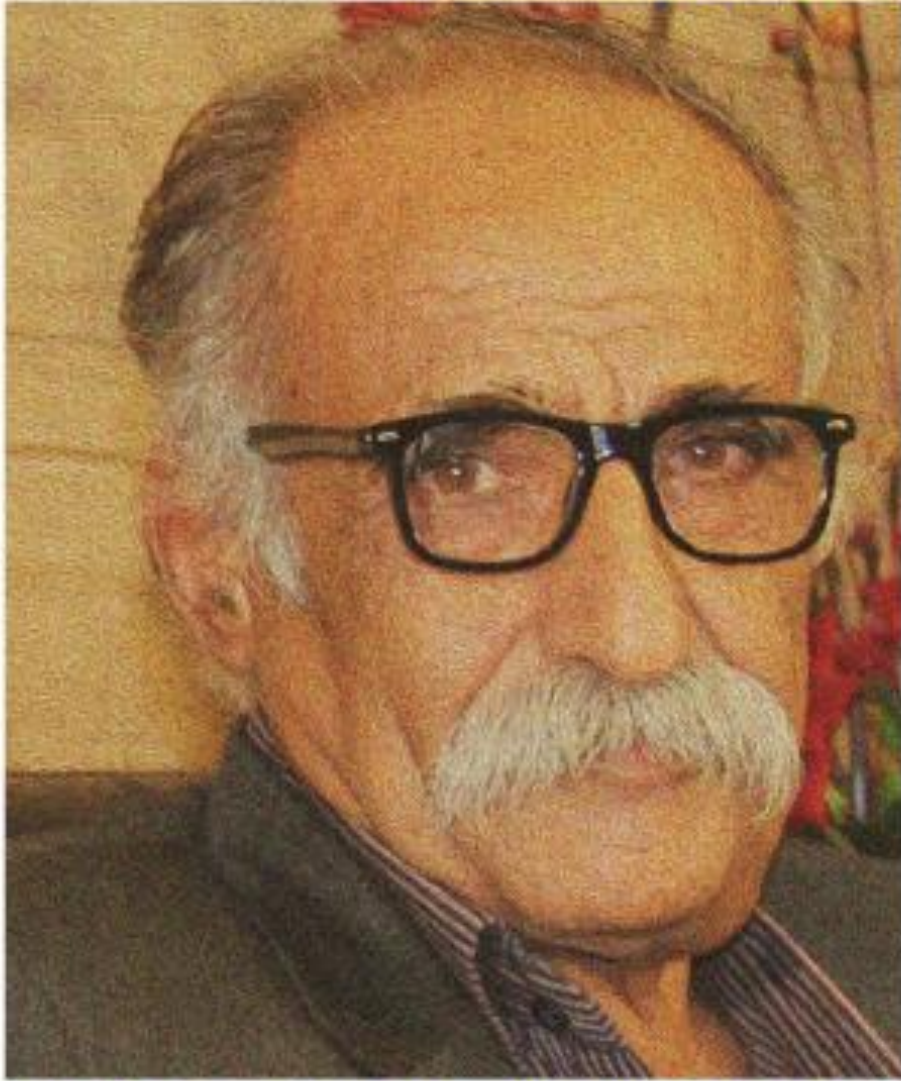

قلم

فصل نامہ ادبی فرہنگے

شماره ۷، پاییز ۱۳۹۷

دکتر محسن احمدوندی، عطا الماسی، دکتر بهروز الباسی، نوش آفرین در کہ،
ابوالقاسم شیدا، منوچہر فروز ندہ فرد، صفی اللہ مرسلی،
لیلا نعمت اللہ پورولی

صاحب امتیاز: گروه آموزشی زبان و ادبیات فارسی
متوسطه اول استان کرمانشاه

مدیر مسئول: الهه دارابی

سر دبیر: محسن احمدوندی

طراح جلد و صفحه آرا: مریم دارابی

مقالات ارسالی به فصل نامه بازگردانده نخواهد شد.

فصل نامه در ویرایش مطالب آزاد است.

آرای نویسندگان لزوماً دیدگاه فصل نامه نیست.

نشانی دفتر فصل نامه: کرمانشاه، بلوار شهید بهشتی، بعد
از میدان سپاه پاسداران، پژوهشکده تعلیم و تربیت.

Email: mohsenahmadvandi@yahoo.com

قلم
فصل نامه علمی-تربیتی

دکتر محسن احمدوندی، مدیر مسئول فصل نامه، از اعضای هیئت مدیره پژوهشکده تعلیم و تربیت، دانشگاه کرمانشاه

فهرست

- ۱ فرزند رنج و کار | منی‌الله مرسلی
- ۶ یاقوتی و بی‌اعتنایی به اروتیسم | دکتر بهروز الباسی
- ۱۰ نگاهی کوتاه به شخصیت‌پردازی زنان در داستان‌های منصور یاقوتی | لیلا نم‌تاه
پیروللی و عطا الباسی
- ۱۴ اوراق بادپرده (۱) | دکتر محسن احمدوندی
- ۲۲ بیت شیرازی شاه‌عشق‌بازی | مترجم فرزند فرد
- ۲۴ پدر دوم شعر نو | نوش‌آفرین درکه
- ۲۶ غزل خوانی | ابرقاسم شیدا

بیت شیرازی شاه عشق‌بازی

منوچهر فروزنده فرد

در جامع التواریخ حسنی (تألیف میان سال‌های ۸۵۵-۸۵۷ م.ق.) بی‌تی به شیرازی قدیم از شاعری به نام شاه عشق‌بازی یا شاه عاشق (زنده در میان سال‌های ۷۴۳-۷۵۴ م.ق. [دوران حکومت شاه شیخ ابواسحاق]) آمده‌است. این بیت را نخست افشار (۱۳۶۰) معرفی کرد و سپس ماهیار نوایی (۱۳۶۰؛ بازچاپ: ۱۳۷۷) کوشید آن را قرائت و معنی نماید. ماهیار نوایی البته به‌اشتباه سراینده بیت یادشده را سعدی پنداشت (نیز نک. همو، ۱۳۷۴: ۲۷؛ درباره شاه عاشق که شرح حالش در همین جامع التواریخ حسنی آمده همچنین نک. غنی، ۱۳۸۶: ۱۹۵).

خواستش افشار و به‌تبع او تحلیل ماهیار نوایی از مصراع اول این بیت خالی از اشکال نیست. افشار بیت را بدین صورت ضبط کرده که وزن مصراع نخست آن مخدوش است:

هر بی سرش سر نشا کرد / گربش کر شیر نر نشا کرد

ماهیار نوایی برای اصلاح وزن مصراع نخست صورت زیر را پیشنهاد نموده و «سر» دوم را به معنای «فرمانده» گرفته‌است:

هر بی سر [و] پاش سر نشا کرد... (یعنی: هر بی سروپایی را نشاید فرمانده کرد)

نگارنده، بی‌آنکه نسخه جامع التواریخ حسنی را دیده باشد، تردید ندارد که افشار «هنر» را به صورت «سر» خوانده و ماهیار نوایی را نیز به دام‌چالّه تصحیح قیاسی انداخته‌است. بر این اساس، صورت درست بیت یادشده باید چنین باشد:

هر بی هنرش هنر نشا کرد / گربش کر شیر نر نشا کرد

har bi-honar=eš honar na-šā kerd/ gorba=eš kar=e šir=e nar na-šā kerd

یعنی: هر بی هنر هنر نتواند کرد / گربه کار شیر نر نتواند کرد

شایان یادآوری است که صورت «بی هنر» ظاهراً تحت تأثیر فارسی است و در شیرازی باید «وی هنر» باشد.

با قرائت پیشنهادی ما وزن شعر به‌سامان می‌شود و به تصحیح قیاسی نیز حاجت نمی‌افتد.

منابع

- افشار، ایرج. (۱۳۶۰). «یک بیت شیرازی». آینه. س. ۷. ش. ۱-۲: ص. ۴۴.

- غنی، قاسم. (۱۳۸۶). بحث در آثار و افکار و احوال حافظ. تهران: هرمس.

- ماهیار نوایی،یحیی. (۱۳۶۰). «یک بیت شیرازی». آینه. س ۷. ش ۷. ص ۵۶۶.

_____ (۱۳۷۴). «چند غزل از شمس پس ناصر». نامه فرهنگستان. س ۱. ش ۴ (پیاپی ۴): صص

۳۸۲۷.

_____ (۱۳۷۷). مجموعه مقالات ماهیار نوایی. ج ۲. به کوشش محمود طاووسی. شیراز: نوید.